

PROFESSIONAL TA'LIM AFZALLIKLARI

Maxsimova Mashrabxon Xalilovna
Nazirova Madinaxon Qahramonjon qizi
Dadaxonov Umidjon Murodjon o'g'li
Sotvoldiyev Azizbek Abdullajon o'g'li

Annotatsiya. *Ushbu maqolada professional ta'lim tizimining zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilingan. Muallif professional ta'limning ishchi kuchi tayyorlashdagi roli, innovatsiyalar bilan uyg'unlashuvi, ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, dual ta'lim modeli va mehnat bozori ehtiyojlariga mos kompetensiyalar shakllantirish masalalarini yoritgan. Shuningdek, maqolada professional ta'lim orqali yoshlar bandligini ta'minlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va inson kapitalini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *Professional ta'lim, mehnat bozori, innovatsiya, dual ta'lim, kompetensiya, inson kapitali, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, kasbiy tayyorgarlik, raqobatbardoshlik, ta'lim islohotlari.*

Zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot sharoitida ta'lim tizimining barcha bo'g'inlari, ayniqsa, professional ta'lim muhim ahamiyat kasb etmoqda. *Professional ta'lim* deganda, muayyan kasb yoki hunarga oid nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni egallashga qaratilgan, mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiluvchi ta'lim shakli tushuniladi. Ushbu ta'lim turi odatda kasb-hunar maktablari, texnikumlar, kollejlarda hamda texnologik universitetlarda amalga oshiriladi. Professional ta'limning asosiy maqsadi – amaliyotga yaqin, real ishlab chiqarish ehtiyojlariga mos, zamonaviy texnologiyalarni egallagan, kasbiy kompetensiyalarga ega mutaxassislar tayyorlashdir.

Zamonaviy jamiyatda texnologik yangilanishlar, raqamli iqtisodiyot, avtomatlashtirish va sun'iy intellekt kabi omillar ishlab chiqarishning tuzilmasini tubdan o'zgartirmoqda. Bunday sharoitda professional ta'lim nafaqat mehnat bozoriga moslashuvchan kadrlarni tayyorlashga, balki iqtisodiy o'sish, innovatsion rivojlanish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qilmoqda. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida ishsizlik darajasini kamaytirish, yoshlarni band qilish, ularning kasbiy faoliyatga tayyorligini oshirishda professional ta'lim tizimining roli beqiyosdir. Shu bois, mamlakatimizda bu sohani isloh qilish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Professional ta’limning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Professional ta’lim tizimi har qanday mamlakatning barqaror rivojlanishi, mehnat bozorining shakllanishi va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ishlab chiqarishning turli sohalarida yuqori malakali ishchi kuchiga bo’lgan ehtiyojning ortib borayotgani professional ta’limning dolzarbligini oshirmoqda. Ayniqsa, iqtisodiyotning modernizatsiyasi va texnologik yangilanishlar davrida kasbiy tayyorgarlik ko’rgan mutaxassislarning mavjudligi bevosita milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini belgilaydi.

Professional ta’limning ijtimoiy ahamiyati, eng avvalo, aholi, ayniqsa yoshlar bandligini ta’minlash bilan bog’liq. Ishsiz yoshlarni samarali ta’lim orqali mehnat bozoriga tayyorlash nafaqat ularning daromad manbaiga ega bo’lishiga, balki jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni saqlashga ham xizmat qiladi. Professional ta’lim orqali egallangan kasbiy ko’nikmalar fuqarolarga o’zini-o’zi band qilish, kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini boshlash imkonini beradi. Bu esa, o’z navbatida, ijtimoiy tabaqalanishning oldini olish va kambag’allikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy nuqtayi nazardan, professional ta’lim ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirish, texnologik jihatdan tayyor, malakali kadrlar zaxirasini yaratish orqali iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligini mustahkamlashga yordam beradi. Tahlillar shuni ko’rsatadiki, professional ta’lim olgan fuqarolar bozor sharoitida ancha tez ish topa oladi, mehnat unumdorligi yuqori bo’ladi va iqtisodiy o’sishga faol hissa qo’shadi. Shuningdek, sanoat va xizmat ko’rsatish tarmoqlari uchun zarur bo’lgan ishchi kasblarni tezkor va sifatli tayyorlashda professional ta’limning modulli o’quv dasturlari, amaliyotga yaqin yondashuvlar samarali natija bermoqda. Ayniqsa, ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikda tashkil etilayotgan dual ta’lim tizimi – ya’ni o’quvchi bir vaqtning o’zida o’qish va ishlab chiqarishda ishtirok etadigan model – ish beruvchi talablariga mos kadr tayyorlash imkonini yaratmoqda.

Shu boisdan, professional ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, uning infratuzilmasini rivojlantirish, zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan ta’minlash, o’quv dasturlarini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biridir.

Professional ta’lim va innovatsiyalar. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida professional ta’lim tizimining roli tobora ortib bormoqda. Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlari va xizmat ko’rsatish sohalarida raqobatbardosh mutaxassis bo’lish uchun nafaqat an’anaviy kasb-hunar bilimlari, balki *innovatsion fikrlash*, texnik yangiliklarga moslashuvchanlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ko’nikmalari zarur. Shu jihatdan qaraganda, professional ta’lim tizimi innovatsiyalarni

egallagan, ularni amaliyotga joriy qila oladigan yangi avlod mutaxassislarini tayyorlashda asosiy platforma vazifasini o‘taydi.

Bugungi kunda professional ta’limning innovatsion salohiyati bir necha asosiy yo‘nalishda namoyon bo‘lmoqda. Avvalo, ta’lim jarayoniga yangi *pedagogik texnologiyalar* – masofaviy o‘qitish, simulyatorlar, interaktiv laboratoriyalar, sun’iy intellekt asosidagi o‘quv platformalari joriy etilmoqda. Bu vositalar orqali o‘quvchilar kasbiy ko‘nikmalarni yanada chuqurroq va real ish sharoitlariga yaqin muhitda o‘zlashtirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda.

Bundan tashqari, professional ta’lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o‘rtasida *innovatsion hamkorlik* shakllanmoqda. Xususan, yirik sanoat korxonalari o‘z ehtiyojlariga mos kadr tayyorlash uchun texnikum va kollejlardan bevosita aloqalar o‘rnatmoqda. Bu hamkorlik doirasida zamonaviy texnologiyalar asosida tajriba maydonchalari yaratilmoqda, innovatsion uskunalar bilan jihozlangan o‘quv-laboratoriya bazalari tashkil etilmoqda.

Shuningdek, professional ta’lim innovatsion tadbirkorlikni ham rag‘batlantiradi. Yoshlarga startaplar ochish, texnoparklar va inkubator loyihalarida ishtirok etish imkoniyatini berish orqali ta’lim ishlab chiqarish va bozor bilan chambarchas bog‘lanadi. Bu esa, o‘z navbatida, o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini oshirish bilan birga, ularni ijodiy va mustaqil fikrlovchi mutaxassislar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Barcha bu omillar professional ta’limning innovatsion salohiyatini ochib beradi va uni zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy tizimning strategik elementi sifatida qaralishiga zamin yaratadi. Shu sababli, professional ta’lim tizimini innovatsiyalar bilan uyg‘unlashtirish nafaqat ta’lim sifatini oshirish, balki iqtisodiy va texnologik rivojlanishning muhim omiliga aylanishi mumkin.

Xulosa. Professional ta’lim tizimi zamonaviy iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik taraqqiyotning ajralmas qismi sifatida tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, malakali ishchi kuchini tayyorlashda professional ta’limning roli nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda, balki ijtimoiy barqarorlik, yoshlar bandligi, innovatsion faoliyat va iqtisodiy raqobatbardoshlikni ta’minlashda ham muhim omil hisoblanadi.

Bugungi globallashtirish sharoitida ta’lim va ishlab chiqarish o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik yanada kuchaymoqda. Shu sababli professional ta’limning mazmuni, shakllari va metodlari tubdan yangilanmoqda. Dual ta’lim, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, modulli o‘quv dasturlari, raqamli va interaktiv texnologiyalarni joriy etish orqali kasb-hunar o‘rgatish jarayonlari real ishlab chiqarish ehtiyojlariga yanada moslashmoqda. Bu esa

bitiruvchilarning ishga joylashish ko‘rsatkichini oshiradi va ularni bozor iqtisodiyotiga tez integratsiyalashuvini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmatov B., G‘ulomov S. *Kasb-hunar ta’limining innovatsion asoslari*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
2. Gorchakova I.N. *Professional Education in the Context of Innovation Economy*. – Moscow: Nauka, 2019.
3. Bobojonov A. *Professional ta’limni rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari*. // "Pedagogika va psixologiya" ilmiy-amaliy jurnali. – 2023, №1. – B. 45–50.
4. Ubaydullaev A. *Kasbiy ta’limda raqamli texnologiyalarni joriy etish istiqbollari*. // “Kasbiy ta’lim” jurnali. – 2024, №2. – B. 32–37.